

מעט מן האור

בראשית

חנן פורת

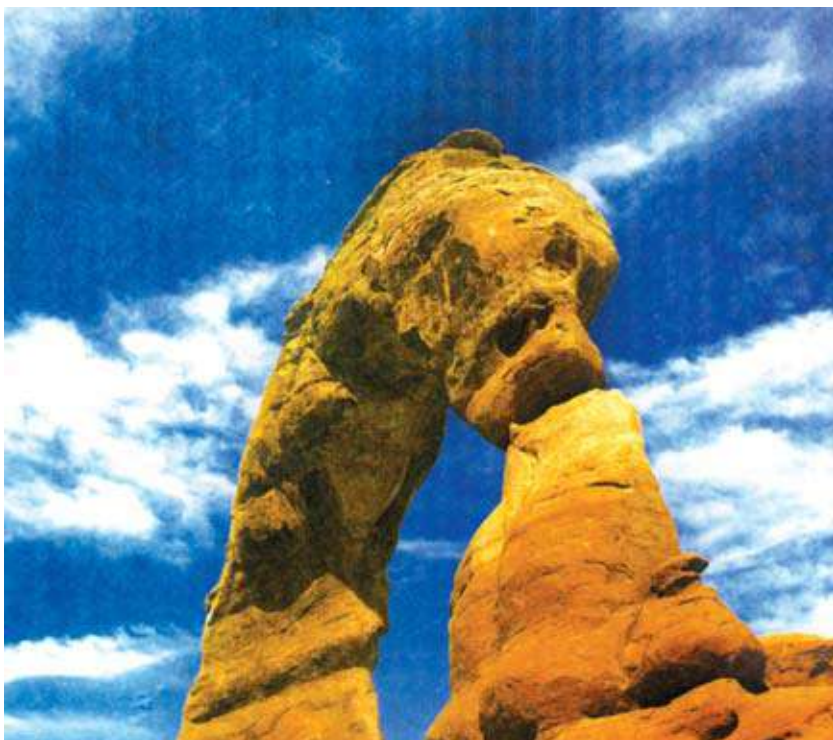
ספריית בית אל

תוכן העניינים

89	ואף-על-פי-כן ולמרות הכל - ארץ ישראל!	5	מבוא
93	"...הארץ אשר אראך"	9	שלמי תודה
98	מהו ספר הישר		בראשית
102	לא הכל ביזנס	13	...ולהתחיל מבראשית
106	גלות מצרים - על מה ולמה?	16	"אלף בית"
	וירא	21	אדם אִיפֶה
115	כיצד מרקדין	24	אוי לכפוי טובה!
118	שרה אמנו... על 'ספת הפסיכיאטר'	27	מה תכלית החיים?
120	"כי ידעתיו"	34	האדם מול יצריו
124	צ'נאס אחרון	35	מקרבן ראשון לרצח ראשון
128	כשישמעאל מצחק...	40	לא אמרת כלום!
133	"אחר הדברים האלה..."	44	צעקתו של הבל
139	מה תכלית הניסיון?		נח
142	"יחדיו"	51	צדיק בפרווה
	חיי שרה	53	נח - אבי החברה להגנת הטבע
149	אבני חבון	55	למצוא חן בעיניים
153	אברהם אבינו - אבי קרן קיימת לישראל	58	"ותמלא הארץ חמס"
156	החסד הגדול מכולם	62	לפעמים צריך להסתגר
160	המבחן הכפול	65	מעשה העורב והיונה
163	ברגישות בנחישות ובזריזות	71	"שופך דם האדם..."
169	פגישה שכזאת	74	יין לקידוש ולהבדלה
	תולדות		לד-לד
175	יצחק - שדה	81	אברהם - הר
178	המהפכה השקטה	84	מ'בראשית' - בפעם השלישית
		87	גבורת ההגשמה

304	דמותו של אבא בחלון	181	חריש עמוק
307	יצאת צדיק!	184	הגוף הקדוש
313	די - למלחמת אחים	190	"למה זה אנוכי?"
	מקץ	194	"ואתם שנאתם אותי"
323	שתיקה זכה	198	הצוחק אחרון הוא הצוחק
327	צער השתיקה ורשות הדיבור	206	בירורים מתוך ייסורים
330	"אבל אשמים אנחנו"	209	מי אתה עשו?
334	ניגון של ארץ ישראל		וינא
339	"קץ שם לחשך"	221	"כמה לך בשרי..."
	ויגש	225	סולם ושמו אדם
347	"מאוד עמקו מחשבותיך"	231	האבן הזאת
349	"אל יראונו בוכים הגויים!"	237	אהבה - זה כל הסיפור
354	"אל תרגזו בדרך"	241	"כימים אחדים"
360	"אל תירא עבדי יעקב"	245	"כך עונים את המעוקות?!"
367	מי יעצום ראשון את העיניים?	249	תשוקת האימהות
371	יש לנו אהבה והיא תנצח!		וישלח
375	סוד ההרכבה	255	יעקב - בית
	ויחי	257	תפילה דורון ומלחמה - מה קודם למה?
381	סודה של רחל	263	לבדו
385	"שכם אחד"	266	המאבק לא תם
389	באהבה ובענווה	269	המלאך שהלך לאיבוד
394	הברכה הצפונה בתוכחה	275	סודו של בנימין
400	"עד כי יבוא שילה"	279	'מדיניות החיסולים' - בשכם
404	באחרית הימים		וישב
409	יעקב אבינו לא מת!	289	עת לדבר
		292	החלום הגדול מכולם
413	רשימת המשוררים ושייריהם	296	ממעמקי עמק חברון
415	רשימת הצלמים והציירים	299	"את אחי אנכי מבקש"

פרשת בראשית

שָׂאוּ שְׁעָרִים רִאשִׁיכֶם
וְהִנֵּשְׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם
וַיָּבֹא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד

עיונים בפרשת בראשית

- ...ולעתחיל מבראשית
לגדל - החגיגה נגמרת / נעמי שמר
- "אלף-בית" - מבוא לקורס לקריאה איטית
לגדל - הודיה / אברהם שלונסקי
- אדם - אִיכָה
לגדל - לחפש בן־אדם / חנה סנש
- אוי לכפוי טובה!
לגדל - תודה / עוזי חיטמן
- מה תכלית החיים?
לגדל - נפתולים / רחל
- האדם מול יצריו
- מקרבן ראשון - לרצח ראשון
לגדל - כתוב בעפרון בקרון החתום / דן פגיס
- "לא אמרת כלום!"
לגדל - צבת אש לוחט / הראי"ה קוק
- צעקתו של הבל
לגדל - שת / יעקב עזריאל

...ולהתחיל מבראשית

החגים כבר מאחורינו. חלפו עברו הימים הנוראים - ימי 'גילו ברעדה', חג הסוכות - "זמן שמחתנו" ושמחת התורה - עם ריקודיו עד כלות הנשמה. והנה באים ימי החול, והלב מתכווץ ושואל: ומה הלאה? איך נדע לא לבז ליום קטנות? אנו נוטלים את חומש בראשית בשבת בראשית, ולנגד עינינו עולים פסוקים רבי הוד מני קדם:

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים
אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ.

זה הייעוד; זה האתגר: לאחוז בידו של ריבון העולמים, המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ולהתחיל יחד איתו - מבראשית!

"להתחיל מבראשית" - אין פירושו, למחוק את כל אשר למדנו ואגרנו עד כה ולפתוח דף חדש, כאילו לא היה לפניו דבר.

"להתחיל מבראשית" - פירושו, לשוב ולעסוק בתורה מ"בראשית ברא", על יסוד כל האוצרות שהוטמעו בנו, בלב פתוח, ברעננות ובסקרנות נעורים, מתוך נכונות להתבונן מחדש בדברים שכבר למדנו, ולגלות בהם טעם חדש, ופנים חדשות ומאירות, שאותן לא הכרנו.

"להתחיל מבראשית" - זו תפילה לגילויים חדשים באוצרות עתיקים:

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ. (תהלים קי"ט, י"ח)

סיבוב של בורג

כדי להתחיל מבראשית דרושים כוחות גדולים, ובראש וראשונה, יש להתגבר על תחושות השגרה והעייפות, המאפיינות צעידה במהלך סיבובי, החוזר על עצמו.

ביטוי נוקב למהלך הסיבובי חסר תכלית ותוחלת, ניתן למצוא במגילת קהלת, שקראנו בחג הסוכות לא מכבר:

דֹּור הַלֵּךְ וְדֹור בָּא וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עֹמֶדֶת...
מִה שֶׁהָיָה הוּא שֶׁיְהִיָּה וּמִה שֶׁנַּעֲשָׂה הוּא שֶׁיַּעֲשֶׂה,
וְאֵין כָּל חֵדֶשׁ תַּחַת הַשָּׁמַשׁ. (קהלת א', ד'-ט')

אך מהיכן נוטלים את הכוח להתגבר על התחושה הסיזיפית הזו, של מי שנגזר עליו לעמול ללא תכלית ולחזור שוב ושוב על אותו דבר?

התשובה נעוצה בהשקפת העולם היהודית העמוקה, המגלה כי התנועה הסיבובית - גם בטבע וגם בהיסטוריה, גם בחיי אנוש וגם בתורה, אינה חייבת לחזור על עצמה באותו מישור ובאותה רמה. היא יכולה - כמו בסיבוב של בורג - להינעץ עמוק יותר בכל סיבוב וסיבוב, ובכך להתקדם ולחתור ליעדה: לתיקון -

עולם במלכות שדי, לגילוי אורו של משיח, אשר קדם לעולם והוא הוא תכליתו של עולם, בבחינת - 'סוף מעשה במחשבה תחילה'.

יתרה מזו: חוקי הפיזיקה מלמדים אותנו דבר הידוע לכל בעל מלאכה. דווקא התנועה הסיבובית, כגון זו של בורג או מקדחה, מאפשרת לנו לחדור ולעבור מכשולים של קירות אבן וסלע, במקום שבו הניסיון לפרוץ את המכשול בתנועה חזיתית באמצעות פטיש ומסמר עלול להיכשל. אפשר שלכך רמז ישעיהו בביטוי המופלא:

אַרְחַ לְצַדִּיק מִיִּשְׂרָאֵל

יִשְׂרָאֵל - מַעֲגַל צַדִּיק תִּפְלֹס. (ישעיהו כ"ז, ז')

היינו שאורחות הצדיק, גם אם נעו מעגלותיו ונדמה שהן סובבות ללא תכלית, הרי הן בסופו של דבר מפלסות דרכן ביושר אל היעד, בניגוד לדרכי הַרְשָׁע של החכמה הזרה, שעליה נאמר בספר משלי (ה', ה'):

רִגְלֶיהָ יִרְדּוּת מוֹת - שְׂאוֹל, צַעֲדֶיהָ יִתְמַכּוּ

אַרְחַ חַיִּים פֶּן תִּפְלֹס - נַעֲזוּ מַעֲגְלֶיהָ, לֹא תִדָּע.

["פן" - תרגום יונתן - "לא"!]

לפיכך, כשאנו נתבעים לאחוז בדרכי ישראל ולהתחיל מבראשית, עלינו להפוך את התנועה הסיבובית לפריצת דרך אפשרית, ולהתקדם דווקא בדרך זו אל היעד, כמו בורג ומקדחה.

"כי אין יאוש בזה העולם כלל!"

ולעתים, "להתחיל מבראשית", אין פירושו להתגבר רק על עייפות ושגרה, אלא יותר מכך - על כישלון ומשבר: כישלון - פרי חטא או טעות, ומשבר - בעקבות אסון אישי או לאומי.

דווקא אז עלינו להתחיל מבראשית מתוך הכרה כי, כדברי רבי נחמן מברסלב:

אסור להתייאש,

ואם הגיעה עת צרה - רק לשמוח יש.

ודווקא באותה שעה עלינו לשמוח באתגר המזומן לנו להוכיח כי ניתן לבנות הכול מחדש, ו"אין יאוש בזה העולם כלל!"

כך התנער עם ישראל מאפר השואה, זקף קומתו, והקים את מדינתו בחדש ה'. וכך יכול כל אדם, באשר הוא שם, להתנער, בעזרת ה' - הנותן ליעף כוח, מיגון ומכשולותיו בחייו האישיים, בחיי המשפחה והחברה, ולפלס דרכו הביתה.

לשמוע קול קורא מתוך חשכת חיים חסרי תכלית:

יְהִי אֹרֶךְ - יְהִי אֹרֶךְ!

ולהתחיל מבראשית.

החגיגה נגמרת /

נעמי שמר

ולפעמים

החגיגה נגמרת

כבוי אורות

החצוצרה אומרת

שָׁלוֹם לַכְּנוֹרוֹת

אשמרת תיכונה נושקת לשלישית -

לקום מחר בבקר ולהתחיל מבראשית

מבראשית

את עולמך בבקר תמיד לברא:

האדמה, העשב וכל המאורות

ואז מן העפר, בצלם-אנשים

לקום מחר בבקר ולהתחיל מבראשית

גם אצלך

החגיגה נגמרת

ובחצות

הפיתה את הדרך

קשה לך למצא

מתוך החשכה אנחנו מבקשים -

לקום מחר בבקר ולהתחיל מבראשית

לקום מחר בבקר עם שיר חדש בלב

לשיר אותו בכח - לשיר אותו בכאב

לשמע חלילים ברוח החפזית

ולהתחיל מבראשית

"תשלח רוחך, יבראון
ותחדש, פני אדמה"

(תהילים ק"ד, ל)

צילום: אבי גולדברג

המאמר "ולהתחיל מבראשית" מתמודד עם השאלה, מהיכן נוטלים כוח להתגבר על העייפות והשגרה ולהתחיל את התורה מבראשית בלב פתוח, בכל שנה ושנה, ולא כמי שקורא באיגרת ישנה.

נעמי שמר בשירה "החגיגה נגמרת", מתמודדת עם אתגר זה - בדרך פיוטית המיוחדת לה, כמשוררת ומלחינה.

לדידה של נעמי, לא רק את התורה יש להתחיל מבראשית, אלא את כל חיינו ואת העולם שבתוכנו יש לברוא מבראשית: ואז מן העפר, בצלם-אנשים לקום מחר בבקר ולהתחיל מבראשית.

וגם אם לעתים בחצות לילה:

הפיתה את הדרך - קשה לך למצא,

אל תתייאש, ומתוך החשכה חפש ובקש:

לקום מחר בבקר ולהתחיל מבראשית.